

postregistratiesysteem. Dat houdt in dat na toelating van een nieuw bestrijdingsmiddel dit via monitoring in de praktijk wordt onderzocht op (bij)werkingen ten aanzien van 'wildlife' waaronder incidenten met bijensterften. Treedt naar de mening van de experts spuitschade op en dus financiële schade (voor imkers), dan wordt deze schade uit een fonds vergoed. De Bijenhouderij is voorstander van zo'n systeem, vandaar de actie die werd ondernomen richting de minister van LNV en richting Nefyto. De minister wil echter het toelatingsbeleid uitvoeren op een wijze die zoveel mogelijk aansluit bij de Europese regels. Hij acht het daar bovenop stapelen van een aanvullende nationale procedure ongewenst. Wel beveelt hij aan om het aanbod van Nefyto te omarmen om in voorkomende gevallen samen een betere, duidelijker etikettering op te stellen. Voorts stelt de minister dat extra communicatie naar de gebruikers van bestrijdingsmiddelen via o.a. LTO-Nederland zou kunnen helpen. In dat kader is een interview met Henk van der Scheer geplaatst in Nefytobulletin 11(2):2-3;2005 onder de titel 'Wees zuinig op de bijen - Spuitschade bijenvolken meestal goed te voorkomen'.

Spuitschadegevallen in 2004 en 2005

In januari 2005 is de werkgroep door omstandigheden niet bijeen geweest om de meldingen uit 2004 te bespreken. Die meldingen zijn daarom samen met die uit 2005 besproken op 30 januari 2006. Alle meldingen van spuitschade bij de imkerorganisaties zijn ook gemeld bij de AID. Voorts heeft nog een aantal imkers wel melding gedaan bij de AID, maar niet bij één van de imkerorganisaties.

In 2004 werden vijf gevallen van spuitschade gemeld bij de AID, waarbij het in één van de vijf gevallen ging om drie naburige imkers. In 2005 werd door 26 imkers spuitschade gemeld bij de AID. De AID laat monsters dode bijen onderzoeken op een aantal bestrijdingsmiddelen die in aanmerking zouden kunnen komen als veroorzaker van de sterfte. Ook wordt in voorkomende gevallen het stuifmeel in de klompjes aan de poten van de dode bijen gedetermineerd en worden zo nodig de dode bijen onderzocht op veroorzakers van ziekten.

In nogal wat gevallen kon de oorzaak van de sterfte niet worden vastgesteld, omdat geen giftige stoffen werden aangetroffen in de bijen en ook geen ziekteverwekker. In een aantal gevallen kon dimethoaat worden aangetoond in de monsters dode bijen, maar kon geen dader worden achterhaald. In één van die gevallen waren maar liefst dertig volken betrokken. In al die gevallen is het onderzoek door de AID zonder resultaat afgebroken. In zes gevallen is door de AID proces-verbaal opgemaakt. Drie daarvan betrof vergiftiging door dimethoaat, twee door parathion-methyl en één door chloorpyrifos. In dat laatste geval waren de bijen opzettelijk vergiftigd in verband met overlast. In 2005 gaven twee imkers aan dat Steward (bevat de werkzame stof indoxacarb) gespoten over fruitbomen mogelijk de veroorzaker was van de sterfte. In 2004 bleek echter uit onderzoek door PPO-Bijen dat dit middel in een normale bedrijfsvoering geen sterfte veroorzaakt, aldus J. van der Steen in Bijen 14(9):241;2005. Omdat de verdenking een toegelaten middel betreft, breekt de AID het onderzoek in dat geval

af. Dat geldt ook voor de melding waarin een combinatie van de onkruidbestrijdingsmiddelen Starane 200 (bevat fluroxypyr) en Primus (bevat florasulam) tegen paardebloemen werd verdacht door de imker en in een andere melding deltamethrin gespoten op aardbeien. Al die middelen zijn toegelaten en veroorzaken bij normaal gebruik geen bijensterfte.

Bij gepraat (49)

Eric Blankert, voorzitter ABTB

In de week van 18 tot 24 september wordt Wageningen omgedoopt tot City of insects. Dat is althans het plan van de leerstoelgroep Entomologie die met dit initiatief de Academische Jaarprijs in de 'Battle of the Universities', een wedstrijd tussen 13 universiteiten, hoopt binnen te halen onder het motto 'Geen leven zonder Insecten'. De winnaar van deze prijs, een initiatief van NRC Handelsblad en de onderzoeksorganisaties KNAW en NWO, wordt op 1 juni bekend gemaakt. Volgens professor Marcel Dicke zijn de reacties op de oproep om activiteiten te organiseren zo groot dat het plan niet de prullenbak ingaat als ze de prijs niet krijgen. De entomologen willen de Rijnstad een week lang in de ban van de insecten brengen en denken daarbij ondermeer aan een insectenfilmfestival, insectenkunstmanifestaties, een insectenconcert, insectenmaaltijden, etalagewedstrijden en een open dag van de universiteit. Ook organisaties als de Vlinderstichting en gemeente werken mee. Belangstellenden kunnen kijken op www.academischejaarprijs.nl/wageningen of informatie krijgen bij marchel.dicke@wur.nl

Binnen de Nederlandse Commissie voor Bijenproducten is onder leiding van J. Kamps nader onderzoek gedaan naar de wettelijke eisen met betrekking tot houdbaarheid van honing. Volgens de nieuwe Europese richtlijn mag het vochtgehalte van honing niet hoger zijn dan 20%. Een uitzondering is gemaakt voor honing van de struikheide. Deze honing mag een vochtgehalte hebben van maximaal 23%. Wettelijk is ook vastgesteld dat de maximale houdbaarheid van honing bij kamertemperatuur twee jaar is, want tegen die tijd is het HMF-gehalte gestegen tot 40 mg/kg. Een andere wettelijke eis is, dat honing niet in gisting mag verkeren. Voor veel levensmiddelen zijn er wettelijke eisen voor het maximum aantal gisten per gewichtseenheid. Voor honing zijn die er niet. Het tijdstip waarop honing gaat gisten heeft niet alleen te maken met het vochtgehalte, maar ook met de manier waarop honing bewaard wordt. Het is bij tijden best mogelijk dat een honing met een vochtgehalte van 18% onder gunstige omstandigheden drie jaar houdbaar is. Uit jarenlange ervaring is gebleken dat

- honing met een vochtgehalte van 20% honing tenminste drie maanden houdbaar is
- honing met een vochtgehalte van 19% honing tenminste

- twaalf maanden houdbaar is
- honing met een vochtgehalte van 18% honing tenminste achttien maanden houdbaar is
- honing met een vochtgehalte van 17% honing tenminste twee jaar houdbaar is.
- heidehoning met een vochtgehalte van 23% tenminste zes maanden houdbaar is.

Let op! Bovenstaande gegevens zijn richtlijnen en geen wettelijk vastgestelde houdbaarheidstermijnen. Op de maximale houdbaarheid van twee jaar na, zijn er verder geen wettelijke voorschriften m.b.t. de houdbaarheidsaanduiding op het etiket. De wet vermeldt dus nergens welke houdbaarheidstermijn bij een bepaald vochtpercentage gebruikt moet worden. Dit betekent, dat de imker de houdbaarheidstermijn van zijn honing zelf mag bepalen, maar mocht binnen die termijn zijn honing gaan gisten, dan is hijzelf daarvoor verantwoordelijk. Bij een keuring zal dus niet gekeken worden of de houdbaarheidstermijn overeenstemt met het gemeten vochtgehalte. Wel wordt er op het keuringsformulier m.b.t. de

houdbaarheidstermijn een advies gegeven aan de imker. Website van PPO-Bijen over bestrijding van de varroamijt is overzichtelijk en voor de internetende imker een mooie overzichtelijke vraagbaak <http://www/varroawur.nl>. Een bezoekje kan ik u aanbevelen.

Op 10 april jl. heb ik 's ochtends met G. Linders de financiële administraties van Blad BIJEN, de Bedrijfsraad en de collectieve risicoverzekering over het jaar 2005 gecontroleerd. De administratie was zoals gebruikelijk weer tot in de puntjes verzorgd door C. Roelen, die hiermede zijn taken voor de Bond voor Bijenhouders ZLTO afsloot. 's Middags was de vergadering van Stichting Bedrijfsraad. Op advies van de notaris heeft de VBBN haar afgevaardigden weer compleet gemaakt i.v.m. de statutair vastgelegde stemverhouding. J. van de Waard (ANI) is benoemd tot secretaris met de Nederlandse Bijenhoudersvereniging (NBV) als correspondentie- en financieel adres. In plaats van F. Heessen zal ondergetekende deelnemen aan het overleg met de overheid. Het archief van de Bedrijfsraad dat weg moest uit de kelders van ZLTO, is meegenomen voor opschoning en archivering volgens de spelregels van de provinciale archivaris in Arnhem waar eerder de archieven van de VBBN hun plek vonden.

Het overleg met het ministerie van LNV op 16 april te Wageningen met dhr. J. v.d. Wijnboom en M. Valstar (sector open teelten) verliep in een ontspannen sfeer en stond in het teken van de uitwisseling van informatie. Met name werd bekeken waar de overheid nog een ondersteunende rol van betekenis kan spelen. Persoonlijk kon ik aandacht vragen voor het onderwerp 'Natuurbeleving in het basisonderwijs'. In het imkerend veld zijn reeds diverse lesprogramma's ontwikkeld die wellicht toegepast kunnen worden in: De regeling draagvlak natuur, Leerlijn Natuur, Themasite Natuurlijk op kennisnet, Onderzoek, Nota Natuur en Milieueducatie, Groen in en om de stad. Voorts kon ik opnieuw aandacht vragen voor maatregelen om insleep van de 'Bijenkastkever' te voorkomen. Monitoren van het effect van het verlaten van de stamping out-methode door meerjarige monsters van honing te onderzoeken op toename van AVB sporen e.a. zoals besproken met Tjeerd Blacquièr.

Het ministerie van LNV heeft in publicatie de stand van zaken bekend gemaakt bij de implementatie Convenant Duurzame Gewasbescherming. Het convenant dat is afgesloten in 2003 kent de volgende deelnemers: Ministerie van LNV, Ministerie van VROM, LTO Nederland, Plantum NL, Nefyto, Agrosis, Vewin en de Uni van Waterschappen. Hoofddoelstelling is het bereiken van een duurzame gewasbescherming. Het gaat om een situatie, waarbij het beleid en het handelen van de maatschappelijke organisaties en ketenpartijen is gericht op het realiseren van de bestaande milieukwaliteitsdoelen (waaronder als inspanningsverplichting een reductie met 95% van de milieubelasting in 2010 t.o.v. 1998). Dit gebeurt op een wijze die bedrijfseconomisch verantwoord is en de concurrentiepositie van de Nederlandse land- en tuinbouw ten opzichte van de land- en tuinbouw in een aantal omringende EU-landen niet onevenredig onder druk zet. Bij de concrete invulling van het langetermijnbeleid zullen, naast de EU- Gewasbeschermingrichtlijn (91/414) en de Thematische voor een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen uit het 6de Milieuactieprogramma, ook de EU-Kaderrichtlijn Water en de EU-Residuenrichtlijnen uitgangspunt vormen. Meer informatie op de website van het ministerie van LNV.

Op uitnodiging van de kring Rivierenland van NBV was ik op een bijeenkomst 25 april jl. in Geldermalsen. Gast sprekers waren Hajo Velthuis en Romée van de Zee over het onderwerp wintersterfte. In zijn lezing ging Hajo Velthuis in op de condities waaronder en de wijze waarop de voortplanting van de varroamijt plaatsvindt. In het stadium van larf tot pop is er een periode van 2,5 dag van inlopen van mijten in de cellen. De eerste generatie die in de cel geboren wordt zijn mannetjes Varroa. Deze bevruchten de 2de en volgende generaties zusjes. In darrencellen komen 2 á 3 varroamijten tot ontwikkeling. Dit in tegenstelling tot werkstercellen: 0,9. Een uitgebouwd darrenraai is derhalve slechts een bepaalde periode geschikt als vangraam. Darrenkunastraat afhankelijk van de snelheid waarmee wordt uitgebouwd kan langer dienen als vangraam. Zo zou uit onderzoek Bernhard Kraus een onderzoeker van de Universiteit in Utrecht zijn gebleken dat een hoge luchtvochtigheid en hoge temperatuur de ontwikkeling van de dochters remt. In dat verband wordt ook aanbevolen kunastraat naast en niet in het broednest te hangen. Omdat een bijenvolk ook darren nodig heeft is zijn advies darrenraai regelmatig te controleren. 1-2 mijten per 25 cellen raai laten zitten. Bij meer mijten raai wegsnijden of raam verwijderen. Virussen (thans 14 bekend) worden door darmwand uitgefilterd uit het bijenbloed. De varroamijt die ook het virus bij zich kan dragen zorgt door aanprikken voor besmetting in het bijenbloed. Deze wijze van besmetting is veel effectiever en dodelijker voor de bij dan de aanwezigheid van het virus op de raai. DWV of kreukelvleugelvirus is algemeen levensverkortend en geeft sterfte in de herfst of einde van de winter. Acute paralyse virus (APV) zorgt voor sterfte in september. Om de besmetting van virussen van de varroamijt tegen te gaan is het aldus Hajo Velthuis van belang in juli de varroamijt terug te brengen. Een met virus besmette varroamijt kan in de winter of in het

voorjaar door aanpakken alsnog sterfte veroorzaken aangezien de concentratie van de virusbesmetting door aanpakken hoger is dan het voorkomen van het virus in het volk. Romée van de Zee gaf uitleg over haar onderzoek (zie ook bijgepraat 45). Ik beveel u van harte aan mee te doen met haar onderzoek omdat dit met behulp van de elektronische kastkaart u een goed inzicht geeft hoe uw ingrepen zich verhouden tot die van uw collega's (www.biefriends.org). Doordat zij al enkele jaren een onderzoek doet naar wintersterfte zijn tendensen goed zichtbaar. Er kan met recht gesproken worden van een toename van wintersterfte. Over het percentage mogen statistici verder vechten.

Verheugend is te mogen vernemen dat onze coöperatieve wijze om bij te dragen aan de imkerij beloofd wordt met aanvragen voor informatie of aanmelding voor lidmaatschap voor onze imkerbond. In een volgende bijdrage kan ik u wellicht meer vertellen over ons jaarlijks bindingsuitje en de organisatie van de bijeenkomst voor de afdelingsdrachtverbetering- en bijgezondheid- coördinatoren in november.

Denk om registratie van uw bijenverplaatsingen en de zorg bij uitwisseling van 'niet-eigen' imkermateriaal.

De NBV en de afdeling Handel

Aat Rietveld, namens het bestuur van de NBV

In de laatste jaarvergadering van de VBBN gehouden op 1 april 2006 is door de oud-penningmeester een verklaring voorgelezen over de afdeling Handel en haar relatie met de vereniging. Deze verklaring drukt zorg voor de afdeling Handel uit. Ook elders heeft men zorgen over het voortbestaan van de afdeling Handel maar bestaan er ook misverstanden over de bedoelingen van het Hoofdbestuur met de afdeling Handel.

Het is daarom goed om daar duidelijkheid over te verschaffen.

Het is geenszins de bedoeling om de activiteiten van de afdeling Handel te beëindigen of af te stoten.

De afdeling Handel heeft een belangrijke functie voor de imkers in Nederland. De belangrijkste functie is om tegen een redelijke prijs producten te leveren aan imkers. Daarnaast heeft de winkel een belangrijke ontmoetingsfunctie en is het personeel zo deskundig dat zij waardevolle adviezen kan geven aan imkers en belangstellenden.

Het is in niemands hoofd opgekomen om deze zo waardevolle instelling in gevaar te brengen.

Ook de ervaring van de zuidelijke bonden, de NCB en de LLTB, met het failliet gaan van de honingzemerij Boxtel is op geen enkele manier een motief geweest om de positie van de afdeling Handel ter sprake te brengen. De reden waarom tijdens de fusie-onderhandelingen de positie van de afdeling Handel en de relatie met de vereniging aan de orde is gesteld zijn van puur zakelijke aard.

Het bestuur van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging is na rijp beraad en na raadpleging van interne en externe deskundigen unaniem van mening dat de relatie van de afdeling Handel met de vereniging anders moet worden.

Het bestuur is van mening dat de afdeling Handel op geen enkele wijze een risico mag vormen voor de vereniging.

Ook al loopt afdeling Handel op dit moment goed en wordt er (een bescheiden) winst gemaakt, niemand kan garanderen dat dit in de toekomst ook zo zal blijven. Om dit risico niet ten laste van de vereniging en dus van de contributiebetalende imkers te laten komen wordt gezocht naar een status voor de afdeling Handel die het voortbestaan van deze afdeling niet in de weg staat en het risico voor de vereniging uitsluit.

Dat is een ingewikkeld proces. We gaan hier zeer omzichtig te werk en zorgen ervoor dat het resultaat van dit proces voor alle partijen positief en bevredigend is.

Verslag HB-vergadering NBV

6 april 2006

Rob Nijman, secretaris NBV

De eerste HB-vergadering van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging werd gehouden op donderdag 6 april jl.

Jos Plaizier opent om 13.30 uur de vergadering. Hij heet iedereen welkom op deze eerste bestuursvergadering van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging. Jos feliciteert alle aanwezigen met de uitslag van de stemming voor de fusie op 1 april jl.

Eerst moet de akte van oprichting van de NBV worden ondertekend door de aanwezige bestuursleden. Jaap ten Berge deelt mee dat de verenigingen VBBN, LLTB en BvB NCB deze week nog opgeheven kunnen worden. Eerst een korte uitwisseling van de Algemene Ledenvergaderingen. Dit keer konden we niet als afgevaardigden bij elkaar te gast zijn vanwege het bijzondere karakter van de vergaderingen. Alleen het hoofdbestuur van de ANI heeft naar alle drie de vergaderingen vertegenwoordigers gestuurd.

Iedereen is tevreden over hoe deze vergaderingen zijn

De leden van het bestuur van de NBV. V.l.n.r. Henk Zomerdijk, Mari van Iersel, Henk van der Scheer, Eva Schild, Jack van der Dussen, Rob Nijman, Jos Plaizier, Aat Rietveld, Marcel Simon, Werner Vorstman en Joep Verhaegh. Foto: R. ten Klei.